זאלצמאן רעדע אפגעהאלטן דעם 4טן אפריל
קעפיטאל האטעל

אין די לעצטע פאר טעג האב איך אנגעהויבן נאכאמאל דורכקוקן די איבער 500 זיטן מעסטימאנס. איך האב זיך אנגעהויבן נאכאמאל באקענען מיט דעם וואס איך האב אנגעפאנגען און וואס, אין די קומענדיקע טעג נאך מיר איז פארגעזעצט געווארן פון די פערער פון אונדזער ארדן. איך וואלט געוואלט וי עס האט געזאגט אונדזער פארזיצער -- די שפראך פון אונדזערע מיטגלידער, דאס לעבן פון אונדזערע מיטגלידער, די טעסיקיט פון אונדזער ארדן און אלץ וואס מיט אים איז געווען פארבונדן פאר דער געשיכטע פון אונדזער ארדן און אין די 21 יאר וואס אונדזער ארדן לעבט.

פאר מיר וועט ניט זיין מעגלעך היינט אויף דער נאכט צו קאנען איך גלויבן דאס פולע בילד פון די 500 זיטן. מיר וואלט זיך זייער שטארק אויך געוואלט היינט זאגן א פאר וועלטער (וועגן די טעסטימאנס) וואס איז געקומען נאך מיר פון די חברים פיטער שיפקא, ראקוועל קענט און היינט, פון אונדזער חברטע לואיז מאמפסאן. איך וועל האבן די מעגלעכקיט היינט צו גלויבן אייך, איך וואלט גלויבט, זייער א קאנדענסירט בילד פון דעם וואס שפיגלט זיך אפ דארטן. איך בין זיכער אז איך וועל האבן די מעגלעכקיט צו אייך צו רעדן מער וי היינט. איך קליב זיך אנשרייבן א רי ארטיקלען פאר אייך און פאר דער בריטער אידישער עפנטלעכקיט, וי מיר וועלן דאס טאן אויף א סך אנדערע נאציאנאלע גרופן און צוישן דעם בריטן אמעריקאנעם עולם אויף וויפיל מיר וועלן אים קאנען דערגרייכן. היינט בינאכט וועל איך מוזן, וי גלויבט, זיך באגיגענען בלויז מיט דער ציט וואס איז מעגלעך היינט צו רעדן צו אייך.

אנדערש האבן גלויבט אז עס איז געווען שוער די 5 און א האלב טעג וואס איך בין געזעסן דארטן אויפן עדות-שטול, און עס איז טאקע געווען ניט לייכט. אבער איך מוז אייך זאגן, וועו איך האב גלויבט פון אייך, פון די טויזנטער -- איך טרייב ניט איבער -- טויזנטער איבערן גאנצן לאנד, אקטיוויסטן, וועו איך האב גלויבט וואס איר לעבט דורך, פון די וויטקס, וואס איר טראכט וועגן דעם, איז מיר ניט שוער גלויבן. עס איז מיר גלויבן לייכט.

און אודאי איז מיר נים שוועך צו דערציילן. מיר איז נים געווען שווער,
דערפאר ווייל איך בין געקומען אין געריכט צו זאגן ווען אונדזער ארדן
דעם אמת און אלץ וואס איז געווען פאר מיר מעגלעך געווען צו זאגן.
אודאי, ווען איך געהאט א בריוערער מעגלעכקייט -- נאר אזוי ווי אין א
גערעכט מיט פראצעס און עוטפערם אוין א סך מאל בארוף מען בלויז זאגן ס'
אדער ניין און מען דארף ענטפערן מיט גאנצילטע ווערטער. אודאי ווען איך
געהאט די מעגלעכקייט דארטן פארצוברענגען אייערע, אונדזערע אלעמענס
געפילן, ווען דאס בילד געווען נאך מער ווי אונדערבאר, ווייל איך האב עס
ניט געדארפט באפוצן, מכח אז עס זאל אויסקומען שענער. דאס בילד
איז אינע פון די מערקווירדיקסטע בילדער ווען איז געשאפן געווארן בי
אונדז אין אמעריקע.

אונדזער הויפט לאיער, מר. ווייסמאן, האט אליין פאר נויטיק געפונען
דורך מיר צו ברענגען די געשיכטע פון אונדזער ארדן. עס איז נויטיק
געווען הויפטזאכלעך צוליב דעם כדי אז מיר זאלן קאנען זאגן אז עס איז
נידערטרעכטיקער ליגן אז די ארגאניזאציע איז געבוירן געווארן, אז
אונדזער ארדן-ארגאניזאציע איז געבוירן געווארן אין א ווינקל, ערגעץ
אויף ענער זיים ים, ערגעץ אין א קעלער. נין, מאקע פון דעם לעבעדיקן
לעבן מיט אקטיוויטעטן, ארויסברענגען אז אונדזער ארדן איז געבוירן
געווארן נאך א לאנגן קאמף אין די ריען פון אן אנדער ארגאניזאציע,
אויף ווילכער מיר האבן געליגם אזויפיל האפענונגען, אז ענע ארגאניזאציע
וועם זיין דאס ווען מיר האבן געמאכט פון אונדזער ארדן.
מיר איז אויסגעקומען אביסל לענגער ווי ווען איך ווייס, איך ווייס
היינט דורכקויפן קורץ דאס:

פון ווענען זיינען מיר געקומען? ווען האבן מיר געבראכט פון דארטן?
האבן מיר אטאקירט ענע ארגאניזאציע פון ווענען מיר זיינען ארויסגעווארפן?
נין, מיר האבן אונטערגעשטראכן, און איך האב עס געטאן אויף זייער א
באוואוסטזיניקן, קלארן אופן אז ענע ארגאניזאציע, דער אגבעטער-רינג,
איז אין דעם ערשטן פעריאד געווען אן ארבעטער, פראפעסיאנעלע ארגאניזאציע,
א גוטע ארגאניזאציע. דער ארבעטער-רינג איז אין דעם ערשטן פעריאד

זי איז געגרינדעט געוואָרן פון אידעאליסטן, פון מענטשן וועלכע האָבן געמאַכט א גלויבן אין א בעסערער און שענערער וועלט. עס איז דאָך אמת. דאָס וועלט אפילו דערציילט אין דער נייסטער געשיכטע פון דעם ארבעטער-רינג.

און אז אין די שפעטערדיקע יאָרן, אויף אזוי ווייט, איך וואָלט געזאָגט, אזוי ווייט צוריק ווי 1906, איז אין דעם שוים פון דעם ארבעטער-רינג געבוירן געוואָרן דער אינדעפענדענט ארבעטער-רינג. אמת, אז ער איז געבוירן געוואָרן צוליב א גאנץ ריי מאטיוון וואָס האָבן נישט דערגאנגען (?) אין זיך, וואָס האָט דערגאנגען (?) אהין איבער - אין די שפעטערדיקע יאָרן, אָבער עס איז געווען א נאטירלעכער וואוקס און אנטוויקלונג און האָט געפירט צו דער אויפבויאונג פון א נייער ארגאניזאציע, וואָס האָט זיך שפעטער אנטוויקלט וי א פראָגרעסיווער כח אין דעם לעבן פון אמעריקע.

און דאָס האָט פאסירט נישט נאָר אידער דער אָרדן איז געבוירן געוואָרן, נאָר עס האָט פאסירט אידער איך בין געקומען אהער, קיין אמעריקע.

און ווייסט איר, אך בין געקומען אהער אין 1911 און אָט זיצן א צאָל חברים, אפשר זיינען זי געקומען אפילו פריער פון מיר. ווען איך בין געקומען איז געווען דער צווייטער קאמף. דער קאמף פון די יענע, און די מיט וועלכע האָבן א סך געטאָן צו מאכן די ארגאניזאציע נאָך שענער און בעסער און דאמאלט זיינען זי געווען דער קערן פון יענער גרופע וועלכער האָט אויפגעפירט דעם אָרדן אין אזאמין (?) וינקל. האָט איר אויפגעפירט פון יענע ----- די גרינדער האָבן --- און די ארגאניזאציע איז געקומען צו א פונקט וואָס עס איז אין די רייען אויפגעבוים געוואָרן א פראָגרעסיווער, נייער כח וועלכער האָט נישט געוואָלט קיין..

וועלכער האט נ"ט געוואלט קיין שלעכטס פאר דעם ארדן; פארקערט, האט געהאט פאר א צ"ל צו מאכן די ארגאניזאצ"ע שענער און בעסער, און וואס א גרעסערן פאקטאר אין דעם א"ד"שן לעבן פון אמער"קע. א"ך האב עס געזאגט. א"ך קאן ז"ך אוי"ף דעם נ"ט אפשטעלן ה"נט. דאס א"ז געווען נויט"ק ארינצוברענגען אין גער"כט, כדי קלאר צו מאכן וי" עס א"ז געגאנגען דער וועג און דאס לעבן, וואס האט געבראכט צו דער אויפבויאונג פון אונדזער אינטערנאצ"אלן ארבעטער ארדן.

און דעם דר"טן קאפ"טל. א"ן 1920 א"ז א"ן ארבעטער ר"נג פארגעקומען דער קאמף. צולי"ב וואס? "צולי"ב דעם וואס ~~דער~~ די דעמאלטד"קע פ"רער האבן געוואלט אראפנעמען די נשמה פון דער ארגאני"זאצ"ע. א"ן 1922 האט דער פראגרעס"ער פלי"גל א"ן ארבעטער ר"נג ז"ך אנטוויקלט און אוועקגעשטעלט א גוזנטע פראגראם. דאס א"ז דא אוי"ף די ז"טן א"ן דער פרעסע. אפי"לו א"ן דעם נ"דערטרעכט"קן „פארוואס", וועגן וועלכן א"ך וועל שפעטער זאגן א פאר ווערטער, אפי"לו דארטן, א"ז א"בערגעגעבן געוואָרן אז א"ן 1924, 1925, 1926, 1927, א"ן די י'ארן, האט דער פראגרעס"ער לינקער פלי"גל אוועקגעשטעלט די פראגע וועגן דעם אז וואס מ"ר האבן געוואָרן, אז דער ארבעטער ר"נג זאל אנערקענען אלע ר"כטונגען א"ן אמער"קאנער לעבן, אן ד"סקר"מ"נאצ"ע. מ"ר האבן פארלאנגט אז אלע די ר"כטונגען זאלן האבן פלאץ. די גרי"נדער האבן געזאגט מ"ט 50 י'אר צור"ק, אז דער ארבעטער ר"נג א"ז דער פלאץ וואו מען קאן ז"ך אנטוי"קלען. ~~פ"ר האבן אוועקגעשטעלט די פראגע~~

מ"ר האבן אוועקגעשטעלט די פראגע אז דער ארדן זאל נ"ט פארוואנדלט ווערן א"ן בלו"ז אן א"נשוריענס ארגאני"זאצ"ע -- נ"ט קוקנד"ק וואס מ"ר האבן ק"נמאל נ"ט מ"נ"מ"ז"רט די א"נשוריענס; אבער מ"ר האבן געזאגט אז מ"ר ווילן בוי"ען אונדזער צוקונפט: א"ד"ש ארבעטער ק"נדער-שולן. מ"ר האבן געזאגט אז מ"ר ווילן אויפבויען די מ"טגלי"דער אוי"ף א העכערער ~~ה~~ מדרגה. און פאר די אלע זאכן א"ז געקומען א צ"ט. -- א"ן 1926, ווען י'ענע ארגאני"זאצ"ע האט אוי"סגעשלאסן 64 (?) ברענטשעס. פארוואס? ווי"ל ז" האבן געקעמפט פאר דעם אז די א"ד"ע זאל פארגעזעצט ווערן און אנגעהאלטן ווערן. און וואס א"ז געווען דער ענטפער? א ר"ע פון פארפאלגונגען, אויסשל"סונגען. א"ן קאנווענשאן נאך דער

אין קאנווענשאן נאך דער צווייטער. אין 25', אין 27', אין 29', האבן באשלאסן אויסצוארצלען מיטן וואָרצל וועלכע עס איז אפאזיציע, וועלכע אנדערע ריכטונגען, אויסער די ריכטונגען וואס האבן פארכאפט...און האט אים געמאכט פאר דעם שוואַרצן כח אין דעם אידישן לעבן. דאס האבן מיר געבראכט און מיר האבן געבראכט דעם וויטערדיקן טייל, וווּ אזוי האט וועד עס איז געקענט אויסטראכטן אז מען האט באשלאסן בויען דעם א. א. א. אויף ענער זייט ים.

וען די קאנפערענץ האט באשטימט צו פארלאזט דעם א.ר., האט באשלאסן ארייצוגיין אין אינדעפענדענט א. ר. פארוואס? וויל דארטן האבן מיר געזען א פראגרעסיוע לינק, וועלכע איז ~~זיך~~ גייט געווען, און האט אונדז געשיקט א וואַרעמע טעלעגראמע, שרייבנדיק אז מיר וואַרטן מיט אפענע ארעמס אז איר זאלט קומען, און מיר זיינען צופרידן אז די פראגרעסיוע כוחות האבן אינגעזען אז מיר זאלן בויען דעם אינדעפענדענט א. ר. האבן זיי דורך אן אינדזשאנקשאן נישט געלאזן אז די פראגרעסיוע כוחות זאלן ארייקומען. עס שטייט א מצבה אויף ענער ארגאניזאציע, און ערשט נאך דעם וווּ די אינדזשאנקשאן האט באשלאסן אז די מיטגלידער זאלן אַ ארייגענומען ווערן, נאך דעם וווּ מיט דרייַ שטימען איז דערווייטלט געווארן — זיי האבן דעם באשלוס נישט דורכגעפירט. און פאר די פראגרעסיוע עלעמענטן איז נישט געווען קיין אנדער אויסוועג וווּ בויען אן אנדער ארדן.

איז נישט געווען קיין אנדער אויסווייג ווי בויען א נייעם פראטעסטאנטישן ארדן וואס זאל דערפילן זייערע אפהענגיגקייטן און זייער גלויבן.

מיר זיינען דורכגעגאנגען פון מערץ 1930, ביז 21 יאר צורים. איך גלויב נישט, פאר אייך, אז איך דארף זיך לענגער אפשטעלן אויף דעם מערקווירדיקן קאפיטל. אמעריקע זייט איר לעבעדיקע עדות; ווען איך קוק אויף די געזיכטער דא, היינט, זע איך דא חבר'טעס און חברים וואס זיינען געווען פראנטווארפלעך פאר די 21 יאר פרעכטיקע יארן פון אונדזער לעבן.

מיר זיינען געקומען צו דעם קאפיטל אין געשיכט: אונדזער ארדן. און אויך דא האבן מיר געדארפט מיט פשוטע מענשטלעכע ווערטער צוריקווייזן דעם צווייטן גרויסן אומפארשעמטן ליגן: אז דער ארדן איז געבוירן געווארן ערגעץ - וויסט איר שוין. עס היסט, ווייסן, ווייסט איר נישט. ווי קאמט איר דאך ווייסן? נאר דער צווייטער גרויסער ליגן, אז דער ארדן לעבן פאר עמיצן אנדערש, נישט פאר אייך אלעמען, נאר ערגעץ פאר עמיצן אנדערש. אז דער ארדן איז נישט געשאפן געווארן ווי א פראטעסטאנטישער ארדן, נאר דאס איז בלויז א "קאווער-אפ". דהער איז סאמטהינג עלס אין איט". און אויך פרעג אייך, ווען מען שטעלט אוועק, און מיר האבן עס פרובירט טאן פאר די 4½ טעג און פאר די טעג וואס אונדזער חבר פיטער שיפקא, און נאכאמאל ראקוועל קענט און היינט לואיז טאמפסאן. עס האט דאך ארויסגעווארפן א בילד וואס אונדזער פארזיצער, סעם, האט ריכטיק געזאגט און אויך מוז אייך זאגן אז עס איז נישט געווען אינטערעסטיבן -- מיר דארפן האבן איינער וואס זאל קאנען ברענגען פאר אונדז, פאר דער וועלט. און דאס וואלט געווען א גרויסע אנקלאגע פאר די וואס ווילן אונדזער ארגאניזאציע אומברענגען.

וואס איז געווען דער הויפט ציל אין 1930? דער ציל איז געווען אויפבויען א פראטעסטאנטישן ארדן/ וואו יעדער איינער זאל באטראכטן אז דאס איז איר אדער זיין ארגאניזאציע, וואס דערפילט די אינערלעכע נויטן, די קולטורעלע נויטן, די געזעלשאפטלעכע נויטן. דאס איז געווען אונדזער ערשטער ציל. אויך מוז דא זאגן אז אויך טראכט היינט וועגן דעם. אויך

איך געדענק דאס איז געבוירן געווארן נאך איידער דער גרינדונגס-
קאנפערענץ, מערץ 1930. וואס האבן מיר געטראכט דאמאלט? אז מיר
דארפן זיך פארזארגן טאמער ווערט א מיטגליד קראנק, דארף מען אים קאנען
אויסצאלן קראנקן-בענעפיט. טאמער שטארבט א מיטגליד, ----
טאמער ווערט עמיצער קראנק, דארפן מיר האבן א מעדיצינישן דעפארטמענט.
וואס האבן מיר געטאן? מיר האבן פון די ערשטע טעג, נאכאמאל - נאך
איידער די ארגאניזאציע איז צוקומען צו זיך -- האבן מיר געבויט די
פראטערנאלע פונדאמענטן פאר אונדזער ארגאניזאציע. מיט וואס פאר א
פארענטוואָרטלעכקייט עס האבן געעגטפערט די ערשטע פינף טויזנט מיטגלידער
דעם רוף ארויפצונעמען אויף זיך און צאלן א פרייוליקן טעקס פון $2\frac{1}{2}$
דאלער וואס האט אונדז אריינגעבראכט גאנצע $12\frac{1}{2}$ טויזנט דאלאר כדי צו
קאנען דערפילן אט די ערשטע נויטן פון דער ארגאניזאציע. ווי וואלט
מעגלעך געווען אז די ארגאניזאציע זאל אויפגעבויט ווערן פון אזאמען
געזונטן כח אין אמעריקע ווען דאס וואלט ניט געווען איינע פון די הויפט
פונדאמענטן אויף וועלכן עס איז געבויט געווארן אונדזער ארדן פון דעם
ערשטן טאג וואס ער איז געקומען צום לעבן.

איז ווי האט עס געקאנט אנדערש זיין? גיט א קוק אויף די ~~דלאטע~~ קאלער
מרזקענע ציפערן. ווי אזוי דער ארדן איז פון יענער צייט געוואקסן אין
מיטגלידערשאפט. דער וואונדער -- אפילו אין גערעכט האט עס געמאכט
א מערקווירדיקן אינדרוק. פון פינף טויזנט אויף קארגע צען טויזנט;
פון צען טויזנט צו קארגע $\frac{1}{2}$ 14 טויזנט; פון 14 טויזנט צו 35 טויזנט
און אזוי ביז 162 טויזנט. ~~איז נעמט פון ציפערן צו פאנדן.~~ (?) די
~~ציפערן פון אונדזערע פאנדן. ווי אזוי...~~

.2 ~~נ"ט א קוק אויף די קאלטע, טרוקענע, צ'פערן. נ"ט נאר וי' ער איז געוואקסן אין מ'טגלי'דשאפט. דער וואונדער -- אפי'לו אין ערי'כט ווען דאס געמאכט א מערקוי'רדי'קן א"נדרזק. פון 5 טו'זנם ב'ז 162 טו'זנט~~

דערנאך נעם די צ'פערן, די צ'פערן פון בענעפ'טן. די צ'פערן פון אונדזערע פאנדן, וי' אזוי' זי' א'ז געוואקסן, וי' אזוי' ער האט געהאט א מעגלעכק"ט צו צאם נאענט צו 20 מ'ליאן דאלער אין בענעפ'טן, זאמלען א פאנד פון 7 מ'ליאן דאלער; דערפאר וי"ל ק"נער האט נ"ט געזאגט וועגן דעם, נאר דאס א'ז געוועזן די עקאנאמ"שע באזע פון דער ארגאנ'זאצ'ע. א"ר האט אונדז געהאלפן אפה'טן מ'ט א"ער א'בערגעבנק"ט. דאס א'ז ל'גן, צו זאגן אונדז אז דאס א'ז א „קאוער אפ". מ'ר האבן דאס געפרואוט ארו'סברענגען דורך א ר"ע צ'פערן. דאס האט אוועקגעשטעלט אונדזער ארגאנ'זאצ'ע אין א וואונדערבארער ל'כט. אמת, עס א'ז פארשריבן אין די קאלטע ז"טן, אבער וען א"ר ל"ענט דאס א'בער, שט"ט פאר א"ך א לעבעד'קע קערפערשאפט, מ"ט א נשמה, מ"ט א ג"סט, און דאס האבן מ'ר געזען אין דער אנטוי'קלונג פון אונדזער ארגאנ'זאצ'ע. מ'ר ז"נען צוגעקומען צו די אנדערע ט"לן, א'ז דערפ'לט געוואָרן די האפענונגען פון 'ענע וואס האבן געחלומט צו פארוואנדלען 'ענע ארגאנ'זאצ'ע? א'ז דערפ'לט געוואָרן אין א. א. א. , אין דעם א'די'שן פראטערנאלן פאלקס-ארדן. מ'ר האבן געזאגט פר'ער, אז מ'ר ווילן נ"ט נאר דעם גאנצן א.א.א., נאר טאקע ברענגען דעם א'די'שן פראטערנאלן פאלקס-ארדן. אוי"ך דא א'ז אוי'סגעוואקסן א מערקוי'רדי'קע בילד, א בי'לד פון קולטור-טע'ג"ט, וואס קאן נ"שט באוי'זן ווערן אז ק"ן ארגאנ'זאצ'ע אין אמער'קע האט דאס געטאן, אין ב"דע זאכן. דער א.א.א. וי' א גאנצער, די א"נצי'קע נאצ'אנאלע גרופע אין א"ר לעבן, אין א"ר קאמ'ונ"ט. ז" האבן אלע געמאכט א מערקוי'רדי'קן ב"טראג צו דער אמער'קאנער קולטור. דאס א'ז געוען א"נער פון די אורזאכן וואס אין די לעצטע 21 'אר א'ז די אמער'קאנער קולטור בארי"כערט געוואָרן.

נ"שט פאר א"ך ה"נט דארף א"ך ארי"נג"ן אין א בר"טער אפשאצונג ווען אונדזער ב"טראג צו דער וועלטלעכער א'די'שער ק'נדער-שול באוועגונג אין אמער'קע, ווען די כאָרן, געזאנגס-פאר"נען, אונדזער ב"טראג צו דער א'די'שער ל'טעראטור, צו דער אנטוי'קלונג פון א'די'שן וואָרט, א'די'שן טעאטער,

אידישן לעבן אין אמעריקע. ייענער בינטל פון יענעם וינקל אין אסט בראדוויי האט געריידט מיט 40 יאר צוריק אז אונדזער אידיש לעבן שטארבט אוים, און מיר זינען געווען די, וואס האבן בייגעווירקט דאס אידיש לעבן אלס א גאנצע, אז דאס אידיש וואלט זאל האבן א שענערע און א בעסערע פיזינאמיע.

און אט האט מען אונדז געבראכט ביכער, פאמפלעטן, בראשורן, טעקסט-ביכער, וואס זיינען ארויסגעגעבן געווארן מיט 21 יאר צוריק. מיר אליין האבן זיי שוין לאנג פארגעסן און מען האט עס געבראכט וועגן דעם און געזוכט דורך דעם צו באווייזן דורך ענע בראשורן מיט 20 יאר צוריק אז מיר זיינען/דאס וואס מיר זיינען, אז מיר זיינען עפעס אנדערש.

מען האט מיר געבראכט חבר אלגי'ס בראשור. איך דארף אייך נישט זאגן, חבר אלגין איז געווען מיר פערזענלעך א חבר וועמען איך האב ליב געהאט ווי מין לעבן. איך האב/נאך געקענט אין דער אלטער היים. מיר אלע האבן אים ליב געהאט. מיר האבן געערט זיינע אנטפלעקן אלע יארן. אבער אלגין אליין, ווען ער וואלט געלעבט היינט-צו-טאג און איבערגעלייענט דאס וואס ער האט געשריבן מיט 21 יאר צוריק, וואלט ער גערופן - 1951 איז נישט 1930. די גאנצע וועלט האט זיך געענדערט. די גאנצע לאגע האט זיך געענדערט. איצט שלעפט מען ארויס די בראשורן וועלכע מיר האבן נישט געזען פאר די לעצטע 15 יאר און אין אונדזער אייגענעם ארדן איז זי נישט. און אויף דעם וואלט-עד ווילט איר בויען אייערע באשולדיקונגען? און וועו איך ליין א צאל זאכן וואס איך האב אמאל געשריבן, ווייס איך אליין אז היינט וואלט איך געזאגט אז איך האב עס נישט געשריבן. איר זאלט מיר פרעגן וועגן דער און דער פארמולירונג (?) און אנדזאלט-איך-געזאגט וואס וואלט איך געזאגט וועגן דעם בוך. אדער אז איך וואלט איך געזאגט אז א צאל זאכן וואס איך האבן געשריבן אין 1934 זיינען נישט גילטיק אין 1951. די ווערימדיקע צייטונג האט געמאכט וועגן דעם אן אישו א גרויסע, אז איך האב זיך אפגעזאגט פון אלגי'נען, אז איך האב דארטן אונטערשטראכן, און עס איז געווען א פריד פאר מיר צו אונטערשטרייכן אז וועו אלגין וואלט געלעבט, וואלט ער געזאגט אז ער וואלט עס מאכט אן אנדערע פארמולירונג. אזוי, אז צוליב דעם דאקס מען אויפלייזן דעם אי נטערנאציאנאלן ארבעטער ארדן.

מען האט מיר געבראכט א טעקסטבוק פון אונדזערע קינדער-שולן וואס איז געשריבן געווארן פון בצלל פרידמאנען. מיט 18-19 יאר צוריק. און זי האבן נישט געוואלט אנדערש אז דער טעקסטבוך -- עס איז שוין ארויסגעגאנגען

8 אדער 9 רעדאגירטע ביכער זינט יענער ציים -- אז אט-דער טעקסטבוך איז דער וואס מיר לייענען איז אונדזערע קינדערשולן. און פאר דעם וואס דאס איז „טרייפע" ליטעראטור, פאר דעם דארף מען אויפלייזן דעם אָרדן.

מיר האבן אויסגעשטעלט אין גריכט אונדזער געזעלשאפטלעכע מעטיקיים, אונדזער קאמף פאר ציוילע רעכט, פאר דער גלייכבארעכטיקונג פון די נעגערשע מאסן אין אמעריקע אין פולן זינען פון דעם וואָרט, אונדזער קאמף קעגן פאשיזם. און גלויבט מיר, וען איר וואלט געזעסן אין קאָורט און געהערט די חברטע לואיז טאמפסאָן האָט געשילדערט א בילד! עס איז אינע פון די שרעקלעכסטע אנקלאגן קעגן דעם וואס עס קען פאסירן אין אונדזער לאנד. זי האָט דערציילט די געשיכטע פון איר לעבן, פון איר ראסע, פון די שרעקלעכע פארפאלגונגען, פון דעם וויל זי איז ניט אינגאנצן קיין שוארצע, האָט זי זיך באהאלטן פאר ייִן וען זי איז געווען אומבא-וואוסטזיניק, ~~ברי זי זאל קאנען קריגן א דזשאב אין קאליפארניע.~~

~~זי האט דערצײלט די געשיכטע פון אײר לעבן, פון אײר ראסע, פון~~
~~די שרעקלעכע פאר פאלגונגען, וועגן דעם וואס זי איז נישט אינגאנצן ק"ן~~
~~שוואַרצע, האט זי זיך באהאלטן פאר ~~זיי~~~~ און געזאגט אז זי איז שפאניש,
כדי צו קריגן א דזשאב. זי האט נישט געקאנט אנהאלטן די מאסקע. און
וי אונדזער אַרדן האט פון דעם ערשטן טאג אויפגעשטעלט פאר אונדז אלס
אינער פון די סאמע ווי׳כטיקסטע פראבלעמען, און אין האב עס געזאגט,
אז אזוי לאנג וי די נעגערשע מאסן לעבן אונטער אזעלכע באדינגונגען,
און אזוי לאנג וי עס איז פאראן דזשים קראו, אזוי לאנג וי עס איז
פאראן אנטיסעמיטיזם אין אמעריקע, וועט קיין נאציאנאלע גרופע נישט זין
פרי אין אמעריקע. דאס האט דורכגעדרונגען די 21 יאר פון אונדזער לעבן.

מיר האבן נישט פארגעסן סקאטסבאַרא. מיר זינען נאך געווען א
יונגע אַרגאניזאציע. אין די ערשטע יאַרן -- אין 1930 זינען מיר געבוירן
געווארן -- אין 31' זינען מיר שוין געשטאנען אין די פאדערשטע רייען
פאר סאציאלער פארזיכערונג אין אמעריקע. דעמאלט, וען די אנדערע
פראטערנאלע אַרגאניזאציעס האבן געזאגט אז מיר טארן זיך נישט צוריק צו
דער פראגע, וויל עס וועט מאכן אז מען ~~##~~ וועט נישט דארפן האבן די
פראטערנאלע אַרגאניזאציעס, אז זיי וועלן אונטערגין... מיר האבן געהאלפן
אַרגאניזירן פארטרעטער פון הונדערטער טויזנטער ארבעט צו קאנפערענצן אין
פיטסבורג, אין... דער וואוקס פון אונדזער אַרדן איז א מאנומענט אויף
די פינסטערע כוחות אין אמעריקע, און ~~בילגע~~ בילגע רעטס פאר מאינערס,
שטאל ארבעטער, און אודאי פאר נעגער אין אמעריקע. אט דאס בילד, און
מיר האבן עס אנטוויקלט א בסעלע וויטער, מיט האבן געבראכט אונדזערע
חברים, און די צאל איז געקומען וואס האט געקענט ארינגין, פאר זיי אלין
איז עס געווען אן אפפרשונג, א דערפרישונג, באזונדערס נאך די וואכן פון
סטולפדזשאנס. זיי האבן עס נישט געקאנט דערגרייכן. עס איז אויסגעוואקסן
דעם גרעסטן אַרדן אין אמעריקע -- די גאנצע ארבעטער-באוועגונג קאן זיך
פילן שטאלץ. עס, דאס גערירט האט געדענקט אז זיי האבן מיר אויפגעשטעלט
אין א שווערער לאגע. זיי האבן געוואלט נישט אנדערש ווי׳סן וועגן דעם וואס
פארא חלק מיר האבן געהאט אין דעם פאקט וואס דער סאוועטן פארבאנד האט גע-

שלאסן. און מר. ווי׳לי׳אמס, דער אס׳סטענט אטו׳רני׳ דזשענערל, האט גע־
מ׳נט – אט האט ער געטראפן. ער האט מ׳ר געכאפט. אי׳ך האב אים גע־
ענטפערט ז׳ער או׳ף א פאז׳ט׳ון אופן. אי׳ך האב אים געזאגט אז
מ׳ר האבן נ׳ט געהאט ק׳ין חלק אי׳ן דעם פאקט, אבער אי׳ך קאן פארשט׳ן
אי׳ן ׳ענער צ׳ט, אי׳ן מ׳ונ׳ק עפאכע, אי׳ן 1938, אי׳ז דער געפאר וואס אי׳ז
געווען פון הי׳טלערן, צוזאמען מ׳ט לענדער פון מערב, אנצופאלן או׳פן
סאוועטן פארבאנד, וואס אי׳ז ~~נאך~~ געווען. אי׳ך גי׳ נ׳ט ארי׳ן אי׳צט אי׳ן די׳
אפשאצונגען, אבער אי׳ן ׳ענער צ׳ט, צוו׳שן דעם האט מר. ווי׳לי׳אמס געהאלטן
ארו׳סצוברענגען א גרו׳סע זאך. פארוואס האבן מ׳ר נ׳ט פארדאמט
סטאל׳נען?

אי׳ך האב אים געזאגט, או׳ב א׳ר ווי׳לט, מ׳ט פארכטונג אי׳ן דעם
פרט: וי׳ קאן ער דאס ארו׳סר׳דן פון ז׳ין מויל, אפי׳לו או׳ף דעם
אי׳נצי׳קן שטאנדפונקט וועלכן הי׳טלער האט אומגעבראכט א דר׳טל פון פאלק,
פון מ׳ן פאלק, און פון הי׳טלערן האבן די׳ סאוועטן גערעטעוועט הונדערטער
טו׳זנטער א׳דן? און וואס א׳ז אונדזער באצי׳אונג צום סאוועטן פארבאנד
הי׳נט? מ׳ר האבן אי׳ן ענטפער. א פרי׳נטלעכע באצי׳אונג פון אמער׳קע
און סאוועטן פארבאנד.

דאָס איז די אינצידענץ לויזונג אין דעם איצטיקן מאָמענט פאר די שווערע פראבלעמען וואָס שטייען פאר דער וועלט. דאָס איז די אינצידענץ זאך וואָס קאָן אויסמידן א דריטע וועלט מלחמה. וואָס מיינט א דריטע וועלט מלחמה? די פארניכטונג פון אלע, אפילו פון דעם קאָורט אויך. עס איז נישט קיין אנדער זאך.

וואָס איז אונדזער באציאונג? וואָס איז געווען אונדזער באציאונג, און די באציאונג וויטער? איך וועל אייך זאָגן דעם רינעם אמת. איך קוק אויף מיינע נאַטיצן און איך האָב מורא. איך קוק אויפן זיגער. איך וויל איצט צוקומען צו איינע פון די פונקטן, צו דער בארימטער פראגע. וויי רופט מען דאָס? די 64 דאָלאָרדיקע פראגע. מר. וויליאמס האָט נישט געוואָרט זייער לאנג ווען עס איז געקומען צו קראָס-עקזאמינען מיר, צו פרעגן מיר צי בין איך אָדער איך בין נישט קיין קאָמוניסט. איך האָב געענטפערט, אין א קורצער פאָרמולירונג, צו זאָגן אייך דאָס פאָלגנדיקע. איך האָב געזאָגט אז איך באטראכט די פראגע פאר זייער א פרינציפיעלע פראגע. איך גלויב אז קיינער אָדער האָט נישט קיין רעכט זיך צו גריבלען אין יענעמס נשמה. קיינער האָט נישט קיין רעכט צו פרעגן וועמען עס איז וועגן זיינע פאָליטישע איבערצייגונגען. דאָס איז זיין רעכט רעכט צו זאָגן אזוי הויך וויא ער וויל אָדער נישט צו זאָגן.

איך האָב אויך געזאָגט: איך בין דאָ געקומען אין געריכט פאר דער פארטיידיקונג פון דעם אָרדן, פאר וואָס איך האָב אוועקגעגעבן 21 פון מיינע בעסטע דערוואקסענע יאָרן. איך בין גרייט צו ענטפערן אויף אלע פראגן וואָס האָבן צו טאָן מיטן אָרדן. איך וועל זיך נישט לאָזן און איך וועל נישט לאָזן קיינעם פון אונדז אפגעשלעפט-צו-וועגס ארויסצושלעפן וועגן אין א פאָליטישער אינקוויזיציע. דאָס איז נישט אנדערש אין דעם איצטיקן מאָמענט. איך האָב נישט געקאָנט צופיל מער רעדן. איך קאָן צוגעבן צו אייך נאָך א פאָר וועגער. און אויב די פאָר וועגער וועלן דערגרייכן אין געריכט בין איך צופריידן און בין דער ערשטער מעגלעכקייט וואָס איך וואָלט געהאט צו בערענגען וועל איך זיי בערענגען.

אך בין אין 1946, אין אָנפאנג 1946, געפאָרן אין איראָפע. איר געדענקט דאָס אלע. איר האָט מיר געשיקט. איך האָב דאמאלט יעדן אינצידענט געפרעגט,

וועמען איך האָב נאָר געקאָנט פרעגן: וואָ האָט אײַר געלעבט אין די שרעקלעכע יאָרן? איז היטלער'ס יאָרן? מען האָט מיר דערצײלט זייער א סך שרעקלעכע זאכן, נאָר איז זאך וואָס איך וועל קיינמאָל נישט פארגעסן. אין פראנקרײך האָט מען מיר דערצײלט וואָ טויזנטער, בוכשטעלעך טויזנטער אידן זיינען אומגעקומען וויל זיי האָבן געזאָגט אז זיי וועלן מיט שטאָלץ טראָגן די גלעלע לאטע וואָס היטלער האָט זיי געהיסן אָנטאָן. עס איז געווען זייער לייכט, און מיר תרצײלט א יונגער חבר, א יונגער טאקע, וואָס האָט פארלוירן דעם טאטן אין מיט דער מאמען. דער טאטע האָט צו אים גערופן: דו דארפסט שטאָלץ טראָגן דעם מגן דוד. היטלער, וען ער האָט געוואָלט אין איז טאָג קריגן אלץ. וואָס האָט ער צוזאמענגעטראָגן -- ? אלערלי. די גלעלע לאטע איז געווען דער ערשטער סימן וואָס ער האָט דורכגעגאנגען. און אין א טאָג האָט מען געשיקט טויזנטער צו די קרעמאטאריומס.

4 וואס וויל וילי'אמס -- צוגרי"ט דעם פאשי'זם אין אמעריקע, און
די קרעמאטאריעס אין אמעריקע, וויל יעדער אינצי'קער, דא, איז
א קאמי'וני'סט, אפילו ראקפעל קענט, וועלכער האט דערקלערט...
בודענז... האבן די צי"טונגען געזאגט, וואס פעלט אים צו זיין
א קאמי'וני'סט. וואס פעלט יעדן ארבעטער, אין דער איצי'קער צי"ט,
ווען דער סמי'ט עקט הענגט איבערן קאפ פון אמעריקע. איך זאג ני'ט
אז מיר האבן פאשי'זם אין אמעריקע. ני'ן, ני'ט נאך. מיר האבן די
עלעמענטן. מיר האבן די זאכן וואס פירן צו פאשי'זם. דאס זינען
די ערשטע שריט פאר דעם. דאס גאנצע לאנד פירט א קאמף, דאס גאנצע
פראגרעסיוע לאנד, אויף וויפיל עס איז מעגלעך אונטער די איצי'קע
באדינגונגען, צו זאגן וואס ער וויל אויב ער האט א גלויבן אדער ער
האט א פאלי'טי'שע אידי"ע. און מיין ענטפער וואס איך האב געגעבן, און
וואס ~~שפק שפק~~ שיפקא האט געגעבן, זינען געווען אז אונדזערע אינגע
פערזענלעכע ענטפער - דאס איז געווען פאר דער ראלע וואס אונדזער ארדן
האט געשפילט, האבן מיר ווען עס איז געפרעגט אין צי' וועלכע פאלי'טי'שע
ריכטונגען איר געהערט? ווען איר האט זיך אנגעשלאסן, צי' געווארן א
פירער פון אונדזער ארגאניזאצי'ע? מיר האבן עס קינמאל ני'ט געזאגט.
מיר גלויבן אז יעדער אינצי'קער קען זיך אנשליסן צו וועלכע פאלי'טי'שע
ריכטונגען איר ווילט, עס מאכט ני'ט אויס וועלכער קאליר אדער ראסע.
דאס איז א הי'לי'קטום אין אונדזער ארדן.

אין גאנצן מי'ט 3 וואכן צורי'ק האבן פינף טויזנט מיטגלידער,
דא אין ני'ו יארק, ווען איך האב געזאגט - ווילט איר אז די פירערשאפט
זאל אונטערגיין די אינקוויזי'צי'ע? און איר האט געהערט דעם ענטפער.
און איך בין זיכער אז דאס איז דער געפיל פון אונדזער פירערשאפט
אין די ברענטשעס.

איך ווייל זיך נאך אפשטעלן אויף אין זאך -- איך קען ני'ט דערקן
דאס וואס איך האב געווארנט. איך ווייס נאך אויך אז איר וועט האבן פראגן.
אבער אין פונקט האב איך ני'ט געקאנט פארטי' לאזן.

ווען איר זיצט אין גערי'כט, און איר האט זיך צוגעקוקט, אז קי'ן
אין און אינצי'קער -- איך שטרייך עס אונטער -- מענטש אין דעם אידישן
לעבן איז ני'שט געקומען רידן געגן ארדן -- א ווערמל א אידישער איז

געקומען פון דער פינסטערער צייטונג, ווערער. ער איז געקומען דערצילן וי ער האט דערצילט ביי דעם דימיטרישן טראיל פאראיארן זומער, און אויך דא, דעם גרויסן חט וואס מיר לערנען אונדזערע קינדער. וינטשעווסקי, שלום עליכם, ~~אא~~ די אידישע קלאסיקער, א שרעקלעכער פארברעכן, און וען איר קוקט זיך צו און זען א צווייטן וואלעם, דער קאלעספאנדענט פון „פארווערטס", פאגל, און יעדע מינוט א צעטעלע... אהא, א נייע פראגע פאר אים. ער איז א טייל פון דער באשולדיקונג.

איך מוז אייך זאגן אז די בריטע מיטגלידערשאפט אין דעם ארבעטער רינג וויסן נישט די שרעקלעכע ראלע וואס האבן געשפילט די פאגלס, די כאנינס,

עס וועט נישט זיין איבערגעטריבן ווען איך וועל זאגן אז די גאנצע קעס פאר יארן נאכאנאנד איז צוגעגרייט געווארן אין דעם פינצטערן winkel אין 175 איסט בראדוועי.

איר זענט אין א געווען פרט גליקלעך מענטשן ווען - איך האף אזוי אמווינקסטנס - ווען איר דארפט נישט לייענען ענעם מיסט קאסטן. ליידער מוז איך דאס טאן פאר די אלע יארן, און איצט, איך קוק אויף די באשלאסענקייט באשריבונגען פון טראיעל, וי עס איז פארעפנטלעכט אין דער צייטונג, וועלן די שפיאנען און פראווקאטארן זיכער געווען אויפן עדות-שטול און מיט ווען פאר א

און וי אזוי זי האבן באשריבן דעם טרייעל איז די טעג ווען מיר זיכער געזעסן אויפן עדות-שטול. איך טראכט צו זיך און איך פרעג זיך אין דעם מאמענט, ואו זיכער די לייוקס, די אפאטאשוס, און די רייזנס? די אזוי-גערופענע באקלאגער פון דער אידישער קולטור אויף יענער זיים ים, און אט האנדלט זיך וועגן א גרויסער קולטורעלער כח אין דעם אידישן לעבן. ווען שוויגן זי וי ווערקס הינטל? ווען הערט מען נישט פון זי? ווען זיכער זי שטום געווארן? עס שפיגלט זיך אף עפס אזעלכעס ווען אין אונדזער אידיש לעבן איז דאס קיינמאל נישט געווען. בי אידן האט מען אמאל מיט דער טיפסטער פאראכטונג געקוקט אויף הפ-ווען א אידן ווען האט געזאגט א מסירהלע. דער פאקט אז אט דא האנדלט זיך וועגן מסירות אויף דעם אפאק וויסטן אופן. יענע שוויגן. עס איז נישט קיין וואונדער פון זי. איך וויל האפן אז פונקט וי עס איז געווען דער ענטפער, ווען איר האט מסתמא געלייענט פון די קרוב צו 150 געזעלשאפטלעכע מענטשן אין דעם אלגעמיינעם לעבן, אזוי וועט זיך אויפווקן דאס אידיש לעבן, אז עס וועלן זיך ארומזען סוף כל סוף די לייוקס, אפאטאשוס און די רייזנס אין ווען פאר א זומף זי פארקריכן און ווען וועלן איז אזא באציאונג.

איך האף אז אונדזער ארדן, דאס לעבן פון אונדזער ארדן און ווען שפיגלט זיך אף אין געריכט, ווען האט זיך אפגעשפיגלט אין די לעצטע טעג אין די לעצטע פאר ווכן וועט אויפווענען די אויגן פון א סך בלינדע.

איגע פון די הויפט אויפגאבן פון אונדזער אקטיוו איז דעם איצטיקער צייט איז צו העלפן אויפוועקן די אויגן אפילו פון די וואס האבן קרום געזעגן. אודאי איז א וויטיק וועג מיר לעבן צוישן זיך און וועג מיר פילן דעם וויטיק און די שאנד פון דעם. נאר דאס דארף אונדז אין דעם מאמענט נישט אוועקשטעלן אין קיין פאזיציע אז אונדזער ארדן זאל ווערן א שטריט-פונקט צוישן אידישע ארבעטער, צוישן אידישע קלינבירגער, נאר ברענגען פאר זיי די שאנד פאר דעם שרעקלעכן קאפיטל און ברענגען זיי פאר דער פארטיידיקונג פון אונדזער ארדן.

און צום סוף וויל איך נאך צוזאגן, אקטיוויסטן, אין האב געוועדט צו אייך דא אין ניו יארק א סך מאל. אין האף אז אין וועל קאנען רעדן צו אייך אין די קומענדיקע וואכן. מירוועלן נישט פארבאהאלטן פון אייך קיין זאך. מיר וועלן ברענגען צו אייך די פראגן אזוי שנעל וויי מיר וועלן קאנען, און אויב מיר וועלך האבן פראבלעמען וועלכע איר וועט דארפן אנטשיידן. דאס וויטעריקע לעבן פון אונדזער ארגאניזאציע וועט איר זיין און נישט קיין אנדערע. וויל אונדזער ארגאניזאציע איז אלעמאל געווען פארבונדן מיט דעם לעבן פון אונדזערע מיטגלידער. אן אמת, דעמאקראטישע ארגאניזאציע, און אין בין איבערצייגט אזן וואס מען וועם נישט טאן וועם מען נישט קאנען באווייזן די 21 יאר פון ארדן ביז היינט -- . און קיין זאך איז דער וועלט וועם נישט קאנען אפשטעלן אז מען זאל קאנען אט-די מערקווירדיקע טעטיקייט אייטער פארגעצן און ארויסשרייבן נאך פרעכטיקע קאפיטלען איז דער גשיכטע פון אמעריקע, איז דער גשיכטע פון יעדן איד איז אמעריקע.

#